

Atvykau į Komalą, nes man sakė, kad čia gyvena mano tėvas, toksai Pedras Paramas. Taip sakė motina. Aš jai pažadėjau, kad kai ji numirs, nuvyksiu su juo susitikti. Tai patvirtindamas, spustelėjau jai rankas. Ji buvo prie mirties ir būčiau jai pažadėjęs bet ką. „Būtinai ją aplankyk, – prisakė ji. – Jis vadinasi taip ir anaip. Esu tikra, norės su tavimi susipažinti.“ Tuo metu negalėjau padaryti nieko kito, kaip tik pažadėti, kad išpildysiu jos norą. Taip dažnai jai tai tvirtindavau, kad pažadą kartojau net kai vargais negalais ištraukiau rankas iš negyvos jos saujos.

Dar anksčiau ji man pasakė:

– Nieko jo neprašyk. Reikalauk tik to, kas priklauso mums. Ką privalėjo man duoti ir ko niekada nedavė... Tegu jis brangiai sumoka, sūnau, už tai, kad mus užmiršo.

– Taip ir padarysiu, motin.

Tačiau nė negalvojau tesėti savo pažado. Kol netrukus mane pradėjo lankyti sapnai ir sparnus išskleidė iliuzijos. Taip pamažu aplink viltį, kuri buvo ponas Pedras Paramas,

mano motinos vyras, susikūriau naują pasaulį. Štai kodėl atvykau į Komalą.

Buvo vasaros karštymetis, kai pučia karštas, supuvusių puotklių tvaiku užnuodytas rugpjūčio vėjas.

Kelias kilo ir leidosi: „*Jis kyla arba leidžiasi, nelygu, atvykstama ar išvykstama. Tam, kuris išvyksta – kyla; tam, kuris atvyksta, – leidžiasi.*“

– Kaip, sakot, vadinasi miestelis, kuris matyti apačioje?

– Komala, pone.

– Ar jūs tikras, kad čia jau Komala?

– Tikras, pone.

– O kodėl ji taip niūriai atrodo?

– Tokie laikai, pone.

Tikėjau pamatyti jį tokį, kokį buvau susikūręs iš motinos prisiminimų, iš jos atodūsių persunkto ilgesio. Visą gyvenimą ji dūsavo dėl Komalos, troško į ją sugrižti. Bet niekada negrižo. Dabar aš atvykau vietoj jos. Į viską žiūriu jos akimis, nes ji man davė savo akis, kad matyčiau: „*Tik kirtus Los Kolimoteso perėją, atsiveria labai graži žalia, prinokusių kukurūzų geltonio nuspalvinta lyguma. Iš tos vietos matosi Komala – ji nubalina žemę, apšviečia ją naktį.*“ Jos balsas skambėjo paslaptinai, vos girdimai, lyg būtų kalbėjusi pati su savimi... Mano motina.

– Gal galėčiau sužinot, ko jūs vykstate į Komalą? – išgirdau klausiant.

– Ketinu susitikti su tėvu, – atsakiau.

– A! – atsiliepė jis.

Ir vėl nutilome.

Leidomės pakalnėn, klausydamiesi risnojančių asilų kaukšėjimo. Rugsjūčio karštymety merkėsi snaudulio išvargintos akys.

– Ištaisys jums tikrą šventę, – vėl išgirdau šalia einančiojo balsą. – Bus laimingas pamatęs kažką po tiekos metų, kai nieks čia nebesilanko.

Paskui pridūrė:

– Kad ir kas būtumėte, apsidžiaugs jus pamatęs.

Saulės atspindžiuose lyguma buvo panaši į perregimą migloje skendinčią lagūną, pro kurią prasišvietė apniukęs horizontas. Už jos driekėsi kalnų linija. O už šios – tolimiau si toliai.

– Gal galėčiau paklausti, kaip atrodo jūsų tėvas?

– Aš jo nepažįstu, – atsakiau jam. – Tik žinau, kad jis vadinasi Pedras Paramas.

– Ak štai kaip!

– Taip. Toks, sakė, jo vardas.

Dar kartą iš varovo išgirdau „ak!“

Sutikau jį Los Enkuentrose, kur kryžiovosi daugybė kelių. Ten lūkuriavau, kol pagaliau pamačiau šį žmogų.

– Kur keliaujate? – paklausiau jo.

– Žemyn, pone.

– Ar žinote vietovę, vadinamą Komala?

– Kaip tik ten ir einu.

Ir aš patraukiau kartu su juo. Ėjau paskui, stengdamasis prisitaikyti prie jo žingsnių, kol jis, atrodo, suprato, kad seku jį, ir sulėtino tempą. Nuo tada abuėjome taip arti vienas kito, kad beveik lietėmės pečiais.

– Aš taip pat Pedro Paramo sūnus, – tarė man.

Kar kar kar – per tuščią dangų kranksėdamas praskrido pulkas varnų.

Įveikę kalvas leidomės vis žemiau. Ten aukštai palikome šiltą vėją ir pamažu grimzdome į tikrą beorę kaitrą. Viskas aplinkui tarytum kažko laukė.

– Čia karšta, – pasakiau.

– Taip, bet tai dar niekis, – atsakė anas. – Palaukit, nukeliausim į Komalą, bus dar karščiau. Ji stovi ant žemės žarijų, pačiuose pragaro nasruose. Sakoma, kad daugelis ten mirusių, patekę į pragarą, sugrįžta pasiimti apkloto.

– Ar jūs pažįstate Pedrą Paramą? – paklausiau.

Išdrįsau paklausti, nes jo akyse pamačiau pasitikėjimo blyksnį.

– Kas jis toks? – dar paklausiau.

– Gyva pagieža, – atsakė jis.

Ir be jokios priežasties sušėrė asilams, nors tie spėriai risnojo prieš mus besileidžiančiu keliu.

Pajutau, kaip marškinių kišenėje saugomas motinos portretas karščiu užliejo man širdį, – tarsi ji taip pat prakaituotų. Tai buvo sena nuotrauka apgraužtais kraštais, tačiau

ją vienintelę teturėjau. Radau ją virtuvės spintoje, prikaistuvyje, pilname žolių: melisų lapų, akacijų žiedų, rūtų šakelių. Nuo to laiko visur ją nešiojuosi. Tai vienintelė jos nuotrauka. Motina niekadoms nemėgo fotografuotis. Sakydavo, kad nuotraukos naudojamos raganavimui. Regis, taip ir buvo, nes jos atvaizdas buvo išvarpytas tarsi adatos skylutėmis, o ties širdimi žiojėjo didelė skylė, kurioje puikiausiai būtų tilpęs didysis rankos pirštas.

Šią nuotrauką nešiuosi čionai, tikėdamasis, kad ji padės tėvui mane atpažinti.

– Žiūrėkite, – sako man varovas sustodamas. – Matote tą aukštumą, panašią į kiaulės pūslę? Už jos – Medija Luna. Dabar pasisukite čia. Matote tos kalvos keterą? Gerai įsižiūrėkite. O dabar pasisukite į šitą pusę. Ar matote tą kitą viršukalnę? Ji taip toli, kad jos beveik nematyti. Taigi visa tai nuo pradžios iki galo yra Medija Luna. Kaip sako – visa žemė, kurią tik gali aprėpti žvilgsniu. Ir kiekviena šios žemės pėda priklauso jam. Taip jau yra, kad motinos mus pagimdė skurde, nors esame Pedro Paramo sūnūs. O juokingiausia, kad jis mus nešė krikštyti. Ir jus turbūt, ar ne?

– Neprisimenu.

– Na ir eikit velniop!

– Ką sakote?

– Kad jau atvykome, pone.

– Taip, jau matau. Kas čia atsitiko?

– Pralėkė bėgūnė, pone. Taip vadina šiuos paukščius.

– Ne, klausiau apie miestelį, kuris stovi toks vienišas, lyg būtų apleistas. Atrodo, lyg ten niekas negyvena.

– Taip ne atrodo – taip yra. Čia niekas negyvena.

– O Pedras Paramas?

– Pedras Paramas numirė prieš daugelį metų.

Tai buvo metas, kai visų miestelių gatvėse žaidžia vaikai, pripildydami popietę šūkavimais. Kai tamsios sienos dar atspindi geltoną saulės šviesą.

Bent jau tokį vaizdą dar vakar, tuo pačiu metu, mačiau Sajuloje. Taip pat mačiau, kaip ramų orą drumstė skraidantys balandžiai – plakė sparnais tarsi norėdami nusikratyti dienos. Jie sklandė ir nardė virš čerpių stogų, vaikų šūkavimams sukuriuojant ore, ir atrodė, kad ištirpsta vakarėjančio dangaus mėlyje.

O dabar buvau čia, šiame nebyliame nuščiuvusiame miestelyje. Girdėjau, kaip mano žingsniai atsimuša į apvalius akmenis, kuriais išgrįstos gatvės. Mano skambūs žingsniai aidėjo atsimušdami į vakarėjančios saulės nuspalvintas sienas.

Kaip tik šiuo paros metuėjau pagrindine miestelio gatve. Žiūrėjau į tuščius namus, žiojėjančias žole apaugusias jų durų kiaurymes. Kaip tas žmogus sakė vadinasi šita žolė? „Kapitonė, pone. Tikra Dievo rykštė, tik ir laukia, kad žmonės pasitrauktų, – tuoj pat užima jų namus. Pats pamatysite.“

Kirsdamas gatvės kampa, pamačiau į skarą įsisupusią moteriškę, bet ji staiga išnyko lyg nebuvusi. Žingsniavau toliau atidžiai žiūrėdamas į tuščias durų angas. Kol man vėl kelią kirto moteris su skara.

– Labas vakaras – tarė ji.

Palydėjau ją žvilgsniu. Šūktelėjau:

– Kur gyvena donja Eduviches?

Ji parodė pirštu.

– Tenai. Namas šalia tilto.

Atkreipiau dėmesį į žmogiškas gaideles jos balse, burną, pilną dantų, ir jai kalbant judantį liežuvį, o jos akys buvo tokios pat kaip visų žemėje gyvenančių žmonių.

Jau buvo tamsu.

Ji dar kartą palinkėjo man gero vakaro. Ir nors nebuvo nei žaidžiančių vaikų, nei balandžių, nei mėlynų čerpių stogų, jaučiau, kad miestelis gyvas. O aš girdėjau vien tylą tik todėl, kad dar nebuvo prie jos pripratęs; galbūt todėl, kad mano galva buvo pilna triukšmo ir balsų.

Taip, balsų. Čia, kur nurimęs vėjas, balsai girdėjosi geriau. Jie tūnojo manyje, tokie slegiantys. Prisiminiau, ką sakė motina: *„Tenai mane girdėsi geriau. Būsiu arčiau tavęs. Mano prisiminimų balsas nustelbs mano mirties balsą, jeigu mirtis apskritai kada turėjo balsą.“* Motina... Tokia gyva.

Norėčiau jai pasakyti: „Tu suklydai dėl namų. Nurodei ne tą vietą. Pasiuntei mane į pasaulio kraštą, į apleistą miestelį, ieškoti to, kurio nėra.“